

JAN VRIJMAN

Robert

Omdat er een grote staking uitbrak bij Cacaofabriek de Zaan, moest ik opeens aan Robert Jasper Grootveld denken en ben ik even gaan kijken hoe hij het maakt. Hij maakt het goed, is onderhand de vijftig gepasseerd, woont in een gigantisch loodscomplex in het Oostelijk Havengebied en staat aan het hoofd van twee prachtige schepen, beter gezegd drijvende eilanden of varende weilanden, die hij eigenhandig gebouwd heeft uit alle denkbare afvalprodukten van onze industriële samenleving, waarna hij moeder natuur haar grazige gang heeft laten gaan.

Robert was ooit de profeet van Amsterdam als magisch wereldcentrum, hij is de Johannes de Doper van de Provo-beweging en als je mij mag geloven is hij de eerste aanzegger van de internationale revolutiegeest, die eind jaren zestig in tal van steden in Europa en Amerika de verbeelding aan de macht wilde brengen.

Dat alles kon ik onmogelijk vermoeden, toen ik hem in de tweede helft van de jaren vijftig leerde kennen dank zij Sanny Hemerik, een kleine, joodse, maar vooral Amsterdamse jongen, spetterend van ondernemingslust en fantasie. Sanny was een zelfbenoemde en onbezoldigde sociale werker (al bestond dat woord toen nog niet) en een van de zeer weinigen, zonet de enige, die kon opschieten en omspringen met de eerste naoorlogse generatie protestjeugd, nozems genaamd. Sanny wilde kleur en avontuur in het oerervelende Amsterdamse leven en hij spande iedereen voor zijn kar. Zo ontmoette ik Robert Jasper, die een ongeregelde boterham verdiende als glazenwasser en ik werd zo geïmponeerd door de virtuositeit van zijn ideeën, zijn taalgebruik en zijn alles ondersteboven en binnenstebuiten kerende dooernstige humor, dat ik besloot hem te engageren als mijn assistent in de journalistiek.

Zijn eerste karwei bestond uit het verzamelen van gegevens voor een serie artikelen die ik wilde schrijven voor de *Haagse Post* van G.B.J. Hiltermann. Het onderwerp was Marinus van der Lubbe, de jonge, halfblinde Nederlandse metselaar, die in 1934 in Berlijn werd onthoofd op beschuldiging de Duitse Rijksdag in brand te hebben gestoken, een evenement dat Hitler aanleiding gaf zich definitief van de macht meester te maken. De nazi's zeiden dat Van der Lubbe de uitvoerder was van een communistisch complot, de communisten beweerden dat hij een fascistische agent-provocateur was en neutrale waarnemers maakten van hem een zielig werktuig in handen van hetzij nazi's danwel communisten. Ikzelf, ervan overtuigd dat de Leidse bouwvakker op eigen initiatief en in z'n eentje die Berlijnse vuurzee had aangericht om het wereldgeweten wakker te schudden, vond het schandalig dat de geschiedenis hem van zijn grootse daad had beroofd en streefde naar zijn eerherstel. Robert Jasper en ik gingen op pad om bij onze heilige overtuiging de nodige feiten te zoeken, en we vonden ze.

Roberts tweede klus was prozaischer, namelijk een interview met een jubilerende werknemer van een Zaanse cacao-fabriek, waarvoor ik een maandelijks verschijnend personeelsorgaan redigeerde, de *Zaanklok* geheten. Bij het feestvarken aangekomen zag Robert in de vrolijk versierde huiskamer het dagblad *De Waarheid* op het dressoir liggen en, nog in de ban van Van der Lubbe, begon de verslaggever van de *Zaanklok* een grondig onderzoek naar de stalinistische, danwel trotskistische maar hoe dan ook revolutionaire antecedenten van de verbijsterde jubilaris.

De volgende dag berichtte de voorpagina van *De Waarheid* over de Gestapo-methoden van de Zaanse cacao-fabriek, het voltallige personeel ging in staking, de vakbondsleiding dreigde uit solidariteit de gehele Zaanstreek plat te leggen en ik werd ontslagen.

Maar in Robert Jasper Grootveld was de geest van Van der Lubbe nu pas goed neergedaald. Hij ontpopte zich als het nieuwe mirakel van Amsterdam, hij wekte onze stad uit haar provinciale sluimer, hij trok een spoor van vuur, rook, tekens, provocaties en happenings om het klootjesvolk wakker te schudden en legde al doende de grondslag van Provo.